

Михайло ГЛУШКО

«ЕТНОГРАФІЧНА» ТЕМАТИКА УКРАЇНСЬКИХ МОВОЗНАВЦІВ НА ШПАЛЬТАХ ЗБІРНИКА «ДІАЛЕКТОЛОГІЧНІ СТУДІЇ»

В оглядовій статті йдеться про «етнографічну» тематику сучасних українських лінгвістів на сторінках збірника «Діалектологічні студії». З'ясовано, що найчастіше вони вивчають склад, походження, семантику і поширення народної лексики таких ділянок традиційної культури і побуту українців, як головні й допоміжні види занять (скотарство, мисливство, рибальство, бджільництво, народні ремесла і промисли), матеріальна (житло, одяг, їжа) і духовна (сімейна й календарна обрядовість, деякі види народних знань — медицина, ветеринарія) культура. Велика увага приділяється ареальній характеристиці, картографуванню мовних явищ, їх просторовому поширенню і часовим етапам еволюції, а заодно і виявленню наявних чи прихованих за ними культурних реалій. Мовні явища та культурно-побутові реалії репрезентують населення Надсяння, Бойківщини, Гуцульщини, Східного Поділля, Середнього Полісся, Східної Слобожанщини, частково Лемківщини, низинних районів Закарпаття, Опілля, Північної Буковини, Волині, Середнього Подніпров'я та інших етнографічних районів України.

Ключові слова: етнологія, «Діалектологічні студії», «етнографічна» тематика, діалекти української мови, лексика народної культури, семантика слова, історія слова, фольклор.

© М. ГЛУШКО, 2015

Прикметна риса сучасної науки — праця на стику різних галузей знань. Сказане стосується й етнології, представники якої все частіше залучають у своїх дослідженнях результати наукових студій фольклористів, культурологів, етнопсихологів та інших знавців традиційно-побутової культури. Чільне місце серед них посідають мовознавці, передусім діалектологи, які вже давно трудяться на «полі» етнологів. Особливо їхня активність поживалась в незалежній Україні, що засвідчує збільшення кількості публікацій на «етнографічну» тематику на шпальтах мовознавчих періодичних видань і наукових збірників, вихід у світ діалектологічних монографій, словників тощо.

Нинішня розмова йтиме лише про «Діалектологічні студії» — неперіодичне видання, яке випускає Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України зусиллями працівників відділу української мови з 2003 року. Відтоді світ побачили вже 9 тематичних збірників: 1. Мова в часі і просторі. Збірник на пошану Дмитра Гринчишина (2003); 2. Мова і культура (2003); 3. Збірник пам'яті Ярослави Закревської (2003); 4. Школи, постаті, проблеми (2004); 5. Фонетика, морфологія, словотвір (2005); 6. Лінгвістичний атлас — від створення до інтерпретації (2006); 7. Традиції і модерн (2008); 8. Говори південно-західного наріччя (2009); 9. Запозичення та інтерференція (2010). Усі вони видані за редакцією доктора філологічних наук, професора, директора Інституту української мови НАН України (м. Київ) Павла Гриценка та кандидата філологічних наук, старшого наукового співробітника, завідувача відділу української мови Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України Наталі Хобзей.

Хоча назване видання має типовий мовознавчий характер, а окремі його випуски приурочені відомим українським лінгвістам (Д. Гринчишину, Я. Закревській), сучасний етнолог, який працює на стику різних галузей знань і ставиться до розв'язання дослідницьких проблем відповідально, вже не може його ігнорувати. Щонайбільше, за два останні десятиліття українські діалектологи зуміли навіть випередити етнографів у з'ясуванні окремих народознавчих аспектів, передусім у виборі об'єктів і теренів мовознавчих студій та поповненні їх новими польовими матеріалами.

Скажімо, Надсяння як окремий етнографічний район України етнологи, за окремим винятком, не ви-

діляють і досі [15, с. 194, 210, 212; 53, с. 263—264], натомість існування окремого надсянського діалекту давно не викликає сумнівів в українських мовознавців. Саме тому львівські лінгвісти значно раніше від етнографів почали активно цікавитися різними ділянками традиційної культури місцевого населення. Зокрема, склад, структуру та семантичну організацію тематичної групи родинної (родильної, весільної і похоронної) лексики надсянських говірок вивчає Леся Хомчак. Із зазначеної тематики дослідниця оприлюднила на сторінках «Діалектологічних студій» цілу низку праць: огляд літератури і джерел («Зісторії дослідження надсянських говірок» [98]), узагальнюючі аналітичні статті («Назви учасників родильного обряду на Надсянні» [100]; «Полонізми у лексиці родинної обрядовості надсянських говірок» [101]), записи польових джерел («Матеріали до етнолінгвістичного словника родинної обрядовості Надсяння: родильний обряд» [99]) тощо.

Цінні для етнологів діалектологічні матеріали, наукові спостереження та висновки містить кандидатська дисертація Л. Хомчак «Лексика родинної обрядовості надсянських говірок» [102]. Так, серед висновків доцільно виділити два найважливіші. Перший: основу тематичних груп весільної та родильної лексики надсянських говірок формують здебільшого власне українські утворення (94%), запозичення складають лише 6%. Висновок другий: попри твердження попередників, що надсянські говірки є перехідними між діалектами української та польської мов, авторкою відзначено стійкість обрядової лексики до іншомовних впливів [102, с. 14].

Надсяння як окремого етнографічного району стосується цікава за змістом стаття здобувачки наукового ступеня Віри Шелемех «Назви обрядових страв у надсянських говірках Яворівщини». Йдеться тут про кутю, обрядовий хліб «струшлю» («струцлю»), перепічки, паску, пампушки, «мачку» з грибів, «вушка» (невеликі вареники з грибами), вареники з різною начинкою, голубці, «юшку» з яблук тощо [105]. Названу розвідку органічно доповнює цікава публікація польових матеріалів «Діалектні тексти про страви з Надсяння», які дослідниця збрала у с. Залужжя та смт Краковець Яворівського району Львівської області [104].

Загалом успіхи знавців надсянських говірок змушують сучасних етнологів суттєво переосмислити й

уточнити свої погляди стосовно Надсяння як окремої етнографічної одиниці України: його існування як об'єктивної реалії, визначення територіальних меж, наявності суміжних зон з іншими етнографічними районами тощо, а також з'ясувати етнографічну специфіку в різних ділянках традиційно-побутової культури місцевого населення.

І все ж, частіше українські діалектологи вивчають особливості розмовної мови населення більш відомих читацькому загалу етнографічних районів України. Серед цих зацікавлень виділяються передусім студії про пастушу лексику гуцулів кандидата філологічних наук, старшого наукового співробітника відділу української мови Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України Тетяни Ястремської, яка в зазначеному мовознавчому виданні оприлюднила аж п'ять статей та один джерельний матеріал з відповідної тематики: «Гуцульська пастуша лексика як основа прізвищевих назв» [108], «Акціональний і номінативний аспекти пастушого обряду на Гуцульщині» [106], «До функціонування румунізмів у гуцульських говірках: лексика пастухування» [110], «Дослідження пастуших агентів у площині епідигматики» [109], «Ареальна характеристика лексики пастухування гуцульського говору» [107] та «Полонинське пастухування Гуцульщини в текстах» [113]. Загалом докладна апробація різних мовознавчих питань, які були порушені на шпальтах «Діалектологічних студій», згодом дозволила лінгвісту підготувати й опублікувати ґрунтовну монографічну працю «Традиційне гуцульське пастухування» [114], в якій лексика відтворює гуцульське відгінне скотарство в його найрізноманітніших виявах і відкриває перед народознавцями (етнологами) нові можливості для інтерпретації пастухування як давнього за походженням виду господарської діяльності українців Карпат.

Цінним джерелом етнологів і фахівців суміжних наук є народна лексика різних ремесел і домашніх промислів. Для глибшого їх пізнання і реконструкції шляхів розвитку в діяхронії важливе значення мають також результати досліджень діалектологів. Сказане стосується статті Віри Мицканюк-Копильчук з Івано-Франківська, в якій йдеться про семантику і словотвір ліжникарської лексики в гуцульських говірках [56].

Нарешті, завершуючи розмову про сучасні лінгвістичні студії стосовно особливостей гуцульського діалекту у сфері традиційно-побутової культури і публікацію їх результатів на шпальтах неперіодичного видання відділу української мови Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, доцільно окремо зацентувати увагу на розвідці «Етнімонім *гуцул* у контексті антропонімії регіону Східних Карпат» Костянтина Германа [12]. Зокрема, залучивши різні писемні джерела і дані мовознавчої науки, відомий чернівецький мовознавець (доктор філологічних наук, професор) висловив власну версію походження етнімоніма *гуцули*. На його думку, слово «*гуцули*» витворене із назв двох давніх племен — *гуців* та *уличів* — шляхом поєднання двох основ — *гуци* і *ули*, причому цей етнімонім виник і сформувався упродовж XI—XII ст. [12, с. 23].

Досить часто йдеться на шпальтах «Діалектологічних студій» про бойківські говірки. Причетна до цього передусім кандидат філологічних наук, доцент Львівського національного університету імені Івана Франка Наталія Хібеба, яку вже тривалий період цікавлять лексико-семантичні особливості народно-розмовної мови бойків у царині весільної звичаєвості та обрядовості. Спершу дослідниця з'ясувала стан і перспективи мовознавчих студій бойківського весілля та проілюструвала особливості бойківського діалекту на основі двох розлогіх оповідок про це обрядове дійство, зафіксованих особисто в селах Слобода-Небилівська та Осмолода Рожнятівського району Івано-Франківської області [82]. Відтак було докладно проаналізовано номінацію головного убору та назви його прикрас [87], що дозволило автору зробити цікавий і несподіваний для сучасного народознавства висновок: «Аналіз лексико-семантичної групи уборів нареченої виявляє, що значення низки слів інші, ніж в етнографічних джерелах. Наприклад, назви *шапка*, *рантух* фіксуємо як головний убір нареченої до обряду покривання, натомість етнографи — як реалії, пов'язані безпосередньо з обрядом покривання [...]. Це пояснюємо зникненням реалії, оскільки інформатори старшого віку пригадують, «як колись відбувалося весілля», а молодшим носіям говору ці лексеми взагалі не відомі» [87, с. 235].

Н. Хібеба розглянула також номінації вагітної жінки з погляду морально-етичних цінностей бойків

[88] і встановила, що вони чітко поділяються за емоційним забарвленням: нейтральні та з різним ступенем експресивності. Йдеться тут і про застарілі назви позашлюбної дитини («копил», «бенькар», «бук арт», «бахур», «найдух», «жаливник» та ін.). Ґрунтовністю відзначається аналіз народної лексики (її поширення, походження, семантика тощо), яка побутувала в минулому і побутує досі в населення Бойківщини на позначення звичаїв укладення шлюбу та обрядів довесільного етапу [89]. З іншої статті львівської дослідниці довідуємось про те, що у весільній лексиці бойківських говірок присутні іншомовні на шарування, які, щоправда, кількісно незначні — становлять приблизно 3% її складу. Як засвідчує поданий мовознавцем лінгвістичний матеріал, більшість лексичних запозичень є полонізмами. Крім цього, у весільному лексиконі бойківського діалекту побутують румунські і мадярські вкраплення, деякі германізми, тюркізми, русизми тощо [86].

Але найбільше зацікавлення у сучасних українських етнологів викличе добірка документальних матеріалів про весільні звичаї, повір'я, забобони тощо, які Н. Хібеба збрала в селах Сколівського, Турківського, Старосамбірського і Дрогобицького районів Львівської області та Рожнятівського і Богородчанського районів Івано-Франківської області в 1994—2008 роках [84]. Сказане стосується весільної лексики бойківського говору у формі матеріалів до словника [83].

Загалом більшість зазначених публікацій стали важливим способом апробації кандидатської дисертації «Структурно-семантична організація весільної лексики бойківських говірок», яку Н. Хібеба успішно захистила в 2007 р. [92].

Аналіз історії виходу і змісту відомого міжвоєнного часопису «Літопис Бойківщини», на шпальтах якого були опубліковані різні діалектологічні, етнографічні та історичні дослідження, зробив кандидат історичних наук, науковий співробітник відділу нової історії України Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України Роман Голик [18]. Автор нариса з'ясував, що «на сторінках «Літопису Бойківщини» зафіксовано, по суті, перехідний етап еволюції української мовознавчої думки. Тут співіснують дві різні парадигми діалектологічних досліджень: характерна ще для середини — кінця XIX віку принагідна фіксація фактів без послідов-

ної їх інтерпретації й ґрунтована на питальниках методологічна системність неолінгвістики середини ХХ століття [...]. Однак навіть за таких умов редакції часопису вдавалося збалансувати різні підходи до мовних, етнографічних та історичних явищ, зберігаючи досить високий науковий рівень публікацій. При цьому міждисциплінарність видання не переростала в тематичний хаос, а навпаки, сприяла комплексному сприйняттю порушених на його сторінках проблем» [18, с. 128—129].

Значне місце посідають на сторінках «Діалектологічних студій» наукові дослідження про різні ділянки народної культури всього українського населення Східних Карпат, тобто гуцулів, бойків і лемків. Інколи вони охоплюють також поодинокі села низинних районів Закарпаття, галицького і буковинського Підгір'я. Так, у першому томі цього видання була оприлюднена стаття закарпатського лінгвіста Еріки Гоци «Джерела поповнення назв їжі і кухонного начиння в українських говорах Карпат» [21]. Згодом доцент Ужгородського національного університету підготувала і видала монографію «Назви їжі й кухонного начиння в українських карпатських говорах» [22], текстову частину якої доповнює декілька десятків лінгвістичних карт із зазначенням різних народних лексем, пов'язаних із традиційним харчуванням автохтонів Карпат і прилеглих місцевостей. Точніше, картографічний матеріал репрезентує народну лексику 82 населених пунктів Львівської, Закарпатської, Івано-Франківської та Чернівецької областей.

У цьому ж випуску збірника зусиллями відомого знавця історичної та народної медичної термінології, кандидата філологічних наук, старшого наукового співробітника відділу української мови Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України Ганни Дидик-Меуш були підготовлені й опубліковані діалектологічні матеріали про назви захворювань овець і кіз, які свого часу зібрала на теренах Закарпатської області мовознавець з Івано-Франківська Ярослав Вакалюк [6].

Про динаміку назв одягу в карпатських говорах другої половини ХХ ст. йдеться у праці закарпатської дослідниці Тетяни Піщури [65]. Зокрема, авторка аналізує дві тематичні групи: «загальні назви одягу та його частин» і «назви верхнього одягу». Іншомовні запозичення в тематичній групі лексики «на-

зви хатніх речей» в українських карпатських говорах проаналізовані в іншій її статті. Як з'ясувала Т. Піщура, до цієї групи лексики належить понад 370 назв, які вживаються для позначення 28 денотатів (позначуваних предметів). За визначальними диференційними ознаками «призначення виробу» і «матеріал виготовлення» дослідниця виділила чотири семантичні мікрогрупи: «Назви постільної білизни», «Назви постільних речей», «Назви столової білизни», «Назви хатнього начиння (виробів із тканин, що виконують у побуті атрибутивну й утилітарну функцію)» [66]. Встановлено, що запозичення в українських карпатських говорах найчастіше позначають реалії, які в побуті населення Карпат поширилися на початку ХХ ст. під впливом культурно-економічних відносин із сусідніми народами.

Українські говірки всього Закарпаття (зі 146 населених пунктів) репрезентують польові записи мисливської лексики Ганни Ковач з Ужгорода. І хоча в її статті «Міжмовні контакти у мисливській лексиці говірок Закарпатської області» йдеться лише про лексичні запозичення (угорські, румунські, німецькі, польські та ін.) у царині цього виду народних промислів [42], результати названого наукового дослідження важко переоцінити, позаяк українські етнологи приділяють поки що дуже мало уваги карпатському мисливству.

Побутування й ареального поширення української міфологічної лексики у Карпатському регіоні спеціально торкнулася Н. Хобзей [97]. Це дозволило дослідниці зробити важливий для сучасної науки висновок: «До сьогодні відсутні чіткі уявлення про «міфологічний» обшир, про поширення і кордони різних локальних рис давніх слов'янських обрядів, звичаїв і повір'їв, що створює серйозні перешкоди не тільки для реконструкції шляхів їх історичного розвитку, але і для включення міфологічних фактів у систему наукової аргументації при вирішенні загальних питань слов'янського етногенезу» [97, с. 61].

Назв одягу та взуття в наддністрянському говорі стосується стаття кандидата філологічних наук Зиновія Бичка [2]. Результати цього дослідження, як й інших праць мовознавця [3], корисні передусім для вирішення дискусійної проблеми стосовно так званого Підгір'я як окремої етнографічної одиниці України, яку безпідставно визнають деякі сучасні львівські етнологи [17].

Регіональний характер має дослідження Ольги Стрижаковської про народні назви відомих науковій медицині хвороб (жовтухи, коклюшу, кору, паротиту, скарлатини), зібрані авторкою у 37 населених пунктах Чернівецької області [77]. З цього ж адміністративно-територіального краю походять діалектні тексти про «Пасху» і його варіантні вияви в південно-західному наріччі, записані Наталією Руснак із Чернівців [69].

На шпальтах аналізованого видання апробувала результати своїх мовознавчих студій кандидат філологічних наук, доцент Валентина Конобродська, учениця відомого знавця поліських говорів, доктора філологічних наук, професора Миколи Никончука. Зокрема, в одному з опублікованих нею матеріалів наявні популярні на теренах Полісся повір'я, легенди і перекази про «ходячих» мерців та заповіжні заходи, якими поліщуки намагались припинити їх «ходіння» [45]. Наукове зацікавлення становить її розвідка «Українські етнокультурні й мовні ознаки Берестейщини у світлі картографування поліського поховального обряду» [47]. Окремо дослідниця з'ясувала об'єкт етнолінгвістичного студювання східнослов'янського поховального обряду, визначила його предмет й основні чинники так би мовити первинної (раціонально-практичні потреби; міфологічні уявлення; психологічні чинники; матеріальне становище покійника, соціальний статус і ступінь родинних зв'язків із ним) і вторинної (впливи інших обрядів; зміни у світогляді й ідеології; затемнення значення ритуального акту, ритуального слова; вплив мови, слова як наслідок подібності зовнішньої форми, звукового складу; територіальні й етнічні змішування та взаємовпливи) дії [46]. Згодом В. Конобродська видала етнолінгвістичну монографію «Поліський поховальний і поминальний обряди» [44], фактичний матеріал якої репрезентує майже півтора сотні населених пунктів. За мережею, вони, фактично, співпадають з мережею Поліського лінгвістичного атласу, укладеного московськими мовознавцями під керівництвом Нікити Толстого.

Наукову школу М. Никончука гідно представила в «Діалектологічних студіях» інша його вихованка, кандидат філологічних наук, доцент Галина Гримашевич, об'єктом наукового зацікавлення якої є назви традиційного одягу та взуття поліщуків. До речі, за-

довго до друку наукових розвідок у зазначеному виданні її творчий доробок становив важливий для етнологів «Словник назв одягу та взуття середньополіських і суміжних говірок» [28]. В одній зі своїх статей дослідниця спеціально торкнулась проблеми словотвору середньополіських назв народного одягу (верхнього і поясного, жіночих головних уборів) [27], в іншій розвідці («Лексичний атлас назв одягу та взуття середньополіського діалекту: спроба інтерпретації») на основі докладного аналізу картографічного мовного матеріалу виділила в досліджуваній ділянці традиційної культури характерні для населення Середнього Полісся лексеми, виявила низку лексико-семантичних опозицій, окреслила в межах цього етнографічного району сім діалектних зон та визначила властиві для кожної з них назви [24].

У восьмому випуску «Діалектологічних студій» Г. Гримашевич спробувала з'ясувати лексико-семантичні паралелі у сфері народного одягу та взуття двох віддалених діалектів — середньополіського і буковинського [26]. «Закономірно — узагальнює дослідниця, — що серед назв старого одягу в обох діалектах є значна частина утворень, які перебувають в опозиції, тобто наявні в одному говорі і відсутні в іншому. Це зумовлено різними лінгвістичними й екстралінгвістичними чинниками: традиціями життя й побуту поліщуків та буковинців, історією розвитку кожного краю, контактами з іншими народами та належністю діалектів до двох різних наріч українського діалектного континууму» [26, с. 74].

Окремо житомирська дослідниця торкнулась іншомовних запозичень в тематичній групі лексики одягу середньополіського діалекту [23], а також опублікувала значні за обсягом етнографічні та етнолінгвістичні тематичні записи з 15 говірок Житомирської області, які стосуються присутності одягу і взуття у поліських повір'ях, їх використання у сімейних і календарних звичаях та обрядах [25].

Цікаві думки і спостереження стосовно поліського варіанта ангела-хранителя («золотника»), який часто присутній у народних замовляннях від болю в животі внаслідок надмірного фізичного перенапруження, висловив ще один учень М. Никончука, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови Житомирського державного університету імені Івана Франка Віктор Мойсієнко [58].

З Поліссям пов'язане праслов'янське за походженням слово «голобля», яке було предметом нашої уваги у другому випуску «Діалектологічних студій». Зокрема, розглянувши терени його поширення у говірках української мови, конкретні реалії матеріальної культури (тяглові прилади різної форми, конструкції і функціонального призначення), позначені цим терміном у минулому, ми дійшли висновку про те, що первісним предметом, у якому випробували тяглову спроможність однієї упряжної тварини (вола) і тягловий засіб у вигляді паралельних жердин (голоблі), були сани господарського призначення [16].

Різні види побажань (на закладах хати, під час новосілля, косовиці, першого вигону худоби на пасовисько, обдаровування молодожонів на весіллі) як стереотипи мовноетикетної поведінки поліщуків і волинян стали предметом аналізу Світлани Богдан із Луцька [5]. Власний погляд стосовно історії деяких лексем («копит-ратиця», «губи-гриби», «щелепа-челюсть», «курінь», «ікра», «селезінка») на основі поліського діалектного матеріалу висловив мовознавець із Глухова Сумської області Володимир Куриленко [49]. Важливо, що думки автора підтверджують конкретні картографічні джерела.

Гідно представлений на сторінках досліджуваного видання діалектологічний матеріал зі східної частини Слобожанщини та південного сходу України, передусім зусиллями лінгвістів Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. Так, у першому випуску збірника «Діалектологічні студії» професор, доктор філологічних наук, завідувач кафедри української мови і загального мовознавства Катерина Глуховцева порушила питання про картографування як джерело вивчення типології східнослобожанських говірок [13]. Поданий у статті фактичний матеріал та його аналіз доповнюють п'ять лінгвістичних карт, на яких відтворено поширення різних лексем, вживані для позначення різних культурно-побутових реалій: «торба для віддавлення сиру»; «загорода для великої рогатої худоби в полі або вдома»; «черпак — посудина для набирання води»; «гойдалка — споруда, на якій гойдаються для розваги діти»; «колиска — дитяче ліжко». В іншій статті дослідниця торкнулася рідкісної не лише для діалектології, а й для етнології теми — посестринства та його номінації в

українських східнослобожанських і східностепових говірках [14]. Точніше, йдеться про давню за походженням традицію, що донедавна зберігалася в деяких селах Попаснянського району Луганської області, за якою дівчата, що готувалися вийти заміж, обирали собі посестер серед тих, які лише починали дівувати. Молодші дівчата називали старших «лалками».

Вербальний компонент народної гри «Рожа», яка належить до складу окремої групи із символічною назвою «Ігри в ад і рай» у східнослобожанських говірках, проаналізувала кандидат філологічних наук Галина Барилова [1].

Із 103 населених пунктів Луганської області походить лінгвістичний матеріал відомої дослідниці весільної лексики українських східнослобожанських говірок Ірини Магрицької, зокрема таких фразеологізмів, як «комин (піч, пічку, грубу, плиту) колупати», «дати (піднести, причепити, повісити, вручити, підсунути) гарбуза», «просвердлити дірку», «бгати коровай (шишки)», «заводити (вести, садити, садувити) на посад», «покривати (накривати) молоду (молодих)» та ін. [52].

Східної Слобожанщини стосуються невеликі за обсягом розвідки Марини Волошинової «Назви їжі та напоїв у східнослобожанських говірках» [10], Романа Міняйла «Запозичення та інтерференція в рибальській лексиці східнослобожанських говірок» [57] та Лариси Тищенко «Атлас побутової лексики південнослобожанських говірок» [78]. Діалектні тексти, у яких відтворено особливості традиційного ткацтва українців Східної Слобожанщини, зібрала й опублікувала Ірина Ніколаєва. Точніше, про цей вид домашнього ремесла читач дізнається з низки тематично озаглавлених оповідей і народних легенд: «Про виготовлення полотна», «Жінка та нечиста сила», «Про ткацький верстат», «Про вечорниці», «Про ткача та свата», «День Варвари Великомучениці», «Про ледачу жінку, яка просавилася та провар варилася» тощо [59].

Три статті опублікувала на сторінках «Діалектологічних студій» доцент Уманського державного університету імені Павла Тичини Тетяна Тищенко. В одній з них дослідниця торкнулася задуму і підготовки Агатангелом Кримським праці «Звенигородщина» [79], багатой на етнографічні, фольклорні та діалектні матеріали з його рідної Черкащини. В ін-

шій розвідці об'єктом її наукових спостережень стали народні назви бджіл у говірках Східного Поділля [81]. Про звичай обирати народженій дитині «других батьків», її опікунів і покровителів та пов'язану з ним номінацію у східноpodільських говірках йдеться у третій за ліком статті Т. Тищенко [80].

Професор Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького Ганна Мартинова порушила актуальну як для мовознавців, так і для сучасних етнологів проблему «Порубіжжя як об'єкт картографування» [54]. Зокрема, спираючись на наявну в «Атласі української мови» побутову лексику правобережної Черкащини, автор дійшла висновку про те, що основна подільсько-середньонаддніпряньська межа проходить орієнтовно по р. Гнилий Тікич із незначними відхиленнями частини ізоглос на захід і схід [54, с. 183].

Зіставна характеристика рибальських номенів (народних назв риби, знарядь лову і їх деталей, засобів пересування по воді та їх частин) української говірки с. Матроска Ізмаїльського району Одеської області та острівної російської говірки старообрядців-липован с. Нова Некрасівка цього ж району стали предметом дослідження Ірини Циганок і Галини Галаш [103].

Зв'язок між словом і реалією у сфері традиційного гончарства став предметом уваги Наталі Хобзей та Світлани Литвиненко з містечка Опішніа, що на Полтавщині [51].

На шпальтах «Діалектологічних студій» знайшли місце також дослідження, які стосуються історії лексики української мови та її семантики. Йдеться передусім про праці працівників відділу української мови Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Так, зусиллями кандидата філологічних наук, старшого наукового співробітника Ольги Кровицької було виявлено в пам'ятках української мови XVI—XVIII ст. 1294 агентивні та професійні назви осіб, які дослідниця поділила на три великі підгрупи: назви осіб, що працюють у виробничій сфері; назви осіб, що працюють у невиробничій сфері; назви осіб, пов'язані з іншими діями та вчинками. Як наголосила мовознавець, у кожній з цих підгруп можна виділити окремі ряди. Зокрема, до першої підгрупи належать назви осіб, пов'язані з різним ремеслами (металообробною промисловістю, ювелірною справою та зброярством; обробкою деревини, виготовленням речей із дерева; будівельною спра-

вою і керамічним виробництвом; виробництвом паперу і друкарством тощо), і назви осіб, що займаються різними видами промислів (із рибальством, виробництвом поташу, пороху, інших речовин, сировини). Серед номенів другої підгрупи етнологів зацікавляють передусім назви, пов'язані з культурою, ворожінням та пророцтвом [48].

Історії одягу українців стосуються публікації кандидата філологічних наук, старшого наукового співробітника Ганни Войтів. Спершу об'єктом її уваги стали назви таких елементів традиційного вбрання і прикрас, як застібка, гудзик і пряжка [9], а відтак — слово «пояс» та його семантична еволюція [8].

Зусиллями іншого працівника відділу української мови Г. Дидик-Меуш, як знавця історії формування і розвитку назв української медицини, про що вже йшлося, були підготовлені й опубліковані на сторінках «Діалектологічних студій» статті «Історичний та діалектний аспекти лексикологічного вивчення медичних номенів» [30] та «Семантика слова і давньоукраїнський писемний контекст» [32]. В останній з них дослідниця спробувала з'ясувати семантику і специфіку функціонування давньоукраїнських медичних найменувань «нечистість», «облива» і «трудь», які позначали в писемних пам'ятках дерматологічні захворювання. Зазначмо, що українська медична лексика XVI—XVIII ст. стали об'єктом окремого монографічного дослідження Г. Дидик-Меуш «Українська медицина: Історія назв» [33], причому в широкому історичному писемному контексті — від писемних пам'яток княжого періоду до новітніх медичних словників. Аналіз наявних у цій праці назв супроводжують історичні, культурологічні й етимологічні довідки, спільнослов'янські лексичні паралелі, діалектні відповідники. Її ж зусиллями були оприлюднені раритетні медичні словнички, укладені свого часу Прокопом Адаменком та Оленою Курило [31].

В оглядово-аналітичній статті Н. Хобзей «Міфологічні назви у Словнику української мови XVI — першої половини XVII століття» йдеться про основні міфологічні назви («адъ», «антихристь» («антихрестъ», «антіхристь», «аньтихристь» та ін.), «аспідъ» («аспідъ»), «василискъ», («василіскъ», «василіск»), «бай», «бриля» тощо), наявні в 1—9 випусках цього видання [96].

Особливий інтерес для етнологів становлять мовознавчі розвідки кандидата філологічних наук Надії Осташ. Зокрема, у статті «Про назви літніх християнських свят українців: Зелені свята» [61] авторка з'ясувала різні назви на означення не лише свята, а й днів трійцько-купальського періоду та клечальної зелені. Крім цього, дослідниця зробила своєрідний екскурс у минуле (залучивши значну кількість документального матеріалу), розмістивши у хронологічному порядку вживання українцями церковних та народних назв досліджуваних свят. Геортоніму «Водохрещі» стосується інша її праця [62], в якій було з'ясовано історію виникнення цієї власної назви, її різних за структурою та фонетичним оформленням синонімів, межі їх поширення в Україні тощо.

Серію праць словникового характеру про символіку у традиційній духовній культурі українців оприлюднила старший науковий співробітник, кандидата філологічних наук Оксана Сімович. Зазначмо, що під час викладу й аналізу фактичного матеріалу автор дотримується загально визнаних мовознавчих схеми, послідовності і критеріїв: слово-символ та його варіанти; значення слова за словником української мови; коротка загальна інформація про символ (у разі потреби); символічні значення слова та ілюстративний матеріал тощо. Зокрема, об'єктом уваги дослідниці були символи різних рослин: калини [76] дуба і берези [75], верби, вишні, рожі, сосни, тополі, черемшини, явора і злакових (зернових) культур та виробів з них [73], барвінку [72], а також «вінок» [74], який виготовляли із рослин. Розглянула дослідниця і такі слова-символи, як «кров», «вода» і «зозуля» (останню лексему у співавторстві з кандидатом філологічних наук, старшим науковим співробітником Інституту народознавства НАН України Надією Пастух) [71].

Огляд наукового доробку авторів «Діалектологічних студій» буде неповним, якщо оминати низку документальних матеріалів словникового характеру, в яких також містяться цінні відомості з традиційно-побутової культури різних етнографічних груп українського народу. До них належать «Словник говірки села Негостина (Румунія)» Олекси Горбача [19], «Словник північно-підляської говірки села Добровода близько Гайнівки (Польща)» цього ж мовознавця [20], «Словник діалектної лексики переселенців із Холмщини» Н. Осташ [63], словник «Говір-

ки містечка Олешичі на Любачівщині» Нестора Козія [43], «Словник говірки села Стриганці Тисменицького району Івано-Франківської області» Романа Осташа та Любови Осташ [64].

На шпальтах «Діалектологічних студій» представлені також декілька типових етнографічних, етнографічно-фольклорних чи фольклорних матеріалів, які репрезентують різні ділянки духовної культури та різні етнографічні райони України. Зокрема, такими є фольклорні тексти про гріх і кару зі с. Мокряни Мостиського району Львівської області, зафіксовані Іриною Коваль-Фучило [40], демонологічні тексти про відьом і нечисту силу у записах Ірини Магрицької, Віктора Дворянкіна, Катерини Глухецької та Ігоря Гунчика [67], народні замовляння, зібрані Катериною Глухецькою, Ігорем Гунчиком і Любов'ю Фроляк [35]. Рідкісними є варіанти гуцульської народної молитви «Сон Божої Матері», зафіксовані В. Зеленчуком у селах Криворівня та Верхій Ясенів, що на Івано-Франківщині [36]. Понад 350 весільних «приспівок» з польського с. Сімовичі Брестської області Білорусі опублікував Федір Клімчук [39].

Типовий етнографічно-фольклористичний характер мають матеріали про «зустріч» русалок під час «дедов» (у п'ятницю напередодні Трійці) і їх «проводи» в понеділок після Русального тижня, записані Людмилою Іванниковою, Іриною Коваль-Фучило та Оксаною Шалак у с. Гавронщина Макарівського району Київської області від переселенців із с. Речича колишнього Чорнобильського району цієї ж області [38]. Відомості про барвінковий обряд традиційного бойківського весілля доповнює польовий матеріал, який збрала в с. Топільниця Старосамбірського району Львівської області Віра Мицак [55]. Етнолог Стефанія Гвоздевич опублікувала добірку польових етнографічних матеріалів про родильну обрядовість галицьких і буковинських гуцулів [11]. Діалектні тексти про різні чуда (про відвернення пошесті, Святу Гору, чудесне одруження, зцілення в джерелі, блаженного о. Романа Лисика, князя Лагодовського тощо) із Перемишлянського, Золочівського та Яворівського районів Львівської області записала Ірина Романина [68].

Цілковито етнографічний характер має публікація гуцульських ігор та забав при померлому («ложки», «паска», «прощі просити», «зорі лічити», «печи гу-

сака», «барву тягнути», «висіти», «вінчання» тощо), які ще в 60-х роках минулого століття записав уродженець с. Зелена Надвірнянського району Івано-Франківської області Михайло Зеленчук [37]. Нагадаємо, що саме з цього населеного пункту походять відомі записи етнографічних матеріалів Антона Оницьука, серед них і праця «Похоронні звичаї й обряди в селі Зелениці, Надвірнянського повіта» [60], в якій описано 20 ігор і забав при покійнику.

Дослідників дитячої субкультури зацікавлять етнографічно-фольклорні матеріали про ігри зі сталою в канві гри чи в сюжеті згадкою кольору, які на теренах Львівщини зібрала Ольга Ковальчук-Довгополова [41]. Сказане стосується пісні-вірша «Там в горах Карпатах смутні дні настали», яку в 1967 р. записав відомий мовознавець й україніст Михайло Лесів у с. Бортне на Лемківщині [50]. Вона цікава передусім своїм змістом, позаяк передає почуття автохтонів Лемківщини, Надсяння, Холмщини й Підляшшя, насильно виселених зі своєї батьківщини лише з тієї причини, що почували себе українцями. Сучасний етнолог не може проігнорувати також відповіді на запитання анкети «Народна культура Полісся», набуті київським мовознавцем Юрієм Бідношиєю від носіїв української культури Північного Підляшшя (с. Ягуштво Більського повіту Підляського воєводства Республіки Польща) [4].

Зацікавлення «етнографічною» тематикою авторами збірника «Діалектологічні студії» засвідчує ще один важливий факт — їх оцінка наукової продукції сучасних етнологів. Зокрема, Н. Хібеба виклала свої думки і спостереження стосовно монографії В'ячеслава Кушніра й Наталії Петрової «Традиційна весільна обрядовість українців Одещини (20—80-ті рр. ХХ ст.)» [85], Т. Ястремська — власні міркування щодо змісту дослідження Миколи Гладкого «Традиційне скотарство Середнього Полісся другої половини ХІХ — першої третини ХХ ст.: Історико-етнологічне дослідження» [112] та навчального посібника М. Глушка «Методика польового етнографічного дослідження» [111]. Увагу Н. Хібеби привернув також один з випусків часопису «Міфологія і фольклор» [91].

Доцільно згадати рецензії мовознавців на деякі лінгвістичні праці українських діалектологів з «етнографічної» тематики: О. Сімович на дослідження

І. Магрицької «Словник весільної лексики українських східнословобожанських говірок (Луганська область)» [70], Н. Хобзей на «Лінгвістичний атлас українських говорів Східної Словаччини. III: Назви будівництва і транспорту» Зузани Ганудель [95], Г. Войтів на «Словник назв одягу та взуття середньопольських і суміжних говірок» Г. Гримашевич [7].

Корисними для етнологів є думки і спостереження українських мовознавців стосовно наукової якості відомих російських і білоруських етнолінгвістичних видань: Н. Хобзей щодо колективного збірника «Востоочнославянский этнолингвистический сборник: Исследования и материалы» [94] та енциклопедії білоруської міфології [93], Г. Дидик-Меуш на словник О. Белової «Славянский бестиарий: Словарь названий и символы» [29]. Це саме стосується рецензії Уляни Єдлінської на ґрунтовну працю чеського науковця Петра Калети про етнографа Франтішека Ржегоржа, життя і творчість якого були тісно пов'язані з Галичиною [34].

Отже, все сказане раніше дає змогу нам підвести такі загальні підсумки.

«Діалектологічні студії» як неперіодичне видання містить значну кількість публікацій з корисними для сучасних народознавців (етнологів і фольклористів) спостереженнями і висновками. Особливу цінність для них становлять автентичні польові діалектологічні, етнографічні і фольклорні джерела, які за роки незалежності України особисто записали, опрацювали та оприлюднили українські лінгвісти.

«Етнографічна» тематика сучасних мовознавчих (передусім діалектологічних) студій охоплює різні галузі традиційно-побутової культури українського народу: головні і допоміжні види занять (скотарство, мисливство, рибальство, бджільництво, народні ремесла і промисли), матеріальну (житло, одяг, їжа) і духовну (сімейна і календарна обрядовість, деякі види народних знань — медицина, ветеринарія) культуру. Спорадично українські лінгвісти торкаються сімейних і громадських стосунків (шлюб, поєстринство, кумівство).

Найчастіше мовознавці вивчають склад, походження, семантику і поширення народної лексики, яка стосується зазначених ділянок традиційної культури і побуту українців. Велику увагу вони приділяють ареальній характеристиці, картографуванню мовних явищ, їх просторовому поширенню і часовим

етапам еволюції, а заодно і виявленню наявних чи прихованих за ними культурних реалій.

Виявлені й оприлюднені на сторінках «Діалектологічних студій» мовні явища та культурно-побутові реалії репрезентують населення таких етнографічних районів України, як Надсяння, Бойківщина, Гуцульщина, Східне Поділля, Середнє Полісся, Східна Слобожанщина, частково Лемківщина, низинні райони Закарпаття, Опілля, Північна Буковина, Волинь, Середнє Подніпров'я, Буджак, Приазов'я, Східне і Західне Полісся, Північне Підляшшя.

Названі в нашому дослідженні (і не названі також) автори друкують свої праці на шпальтах інших періодичних та неперіодичних видань України: «Волинь-Житомирщина: Історико-філологічний збірник з регіональних проблем» (Житомир), «Українське мовознавство: Міжвідомчий науковий збірник» (Київ), «Лінгвістичні студії: Збірник наукових праць» (Донецьк), «Українська історична та діалектна лексика: Збірник наукових праць» (Львів), «Дослідження з мовознавства» (Дніпропетровськ), «Лінгвістичні дослідження: Збірник наукових праць» (Харків), «Волинь філологічна: Текст і контекст. Західнополіський діалект у загальноукраїнському та всеслов'янському контекстах» (Луцьк) тощо. Очевидно, це змушує сучасних етнологів і фольклористів значно частіше і ширше залучати творчий доробок мовознавців у своїх наукових студіях, а порушена нами проблема може бути предметом більш ґрунтовної розмови — навіть у формі кандидатської дисертації чи монографічного дослідження.

1. Барилова Г. Вербальний компонент народних ігор «в ад і рай» у східнослобожанських говірках / Галина Барилова // Діалектологічні студії. 2. Мова і культура. — Львів, 2003. — С. 139—144.
2. Бичко З. Назви одягу та взуття в надністрирському говорі / Зіновій Бичко // Діалектологічні студії. 1. Мова в часі і просторі. Збірник на пошану Дмитра Гринчишина. — Львів, 2003. — С. 276—281.
3. Бичко З.М. Діалектна лексика Опілля / З.М. Бичко. — Львів: Фенікс, 1997. — 137 с.
4. Бідношия Ю. Етнолінгвістичні записи з Північного Підляшшя / Юрій Бідношия // Діалектологічні студії. 6. Лінгвістичний атлас — від створення до інтерпретації. — Львів, 2006. — С. 335—355.
5. Богдан С. Стереотипи мовноетикетної поведінки волинян і поліщуків: побажання / Світлана Богдан // Діалектологічні студії. 2. Мова і культура. — Львів, 2003. — С. 120—129.
6. Вакалюк Я. Назви захворювань овець і кіз / Ярослава Вакалюк: [до друку підготувала Ганна Дидик-Меуш] // Діалектологічні студії. 1. Мова в часі і просторі. Збірник на пошану Дмитра Гринчишина. — Львів, 2003. — С. 304—310.
7. Войтів Г. Лексика групи «одяг» у новому діалектному словникові: Гримашевич Г.І. Словник назв одягу та взуття середньополіських і суміжних говірок. — Житомир: Північно-український діалектологічний центр Житомирського державного університету імені Івана Франка, 2002. — 184 с. / Ганна Войтів // Діалектологічні студії. 4. Школи, постаті, проблеми. — Львів, 2004. — С. 541—544.
8. Войтів Г. Слово *пояс* і його семантична еволюція в українській мові / Ганна Войтів // Діалектологічні студії. 3. Збірник пам'яті Ярослави Закревської. — Львів, 2003. — С. 113—120.
9. Войтів Г. Формування мікрогрупи «застібка, гудзик, пряжка» в українській мові / Ганна Войтів // Діалектологічні студії. 1. Мова в часі і просторі. Збірник на пошану Дмитра Гринчишина. — Львів, 2003. — С. 121—129.
10. Волошинова М. Назви їжі та напоїв у східнослобожанських говірках / Марина Волошинова // Діалектологічні студії. 9: Запозичення та інтерференція. — Львів, 2010. — С. 177—181.
11. Гвоздевич С. Із польових записів про родильну обрядовість / Стефанія Гвоздевич // Діалектологічні студії. 6. Лінгвістичний атлас — від створення до інтерпретації. — Львів, 2006. — С. 357—368.
12. Герман К. Етнонім *гуцул* у контексті антропонімії регіону Східних Карпат / Костянтин Герман // Діалектологічні студії. 7. Традиції і модерн. — Львів, 2008. — С. 17—24.
13. Глуховцева К. Картографування як джерело вивчення типології східнослобожанських говірок / Катерина Глуховцева // Діалектологічні студії. 1. Мова в часі і просторі. Збірник на пошану Дмитра Гринчишина. — Львів, 2003. — С. 190—202.
14. Глуховцева К. Посестринство та його номінація в українських східнослобожанських і східноstepових говірках / Катерина Глуховцева // Діалектологічні студії. 2. Мова і культура. — Львів, 2003. — С. 150—154.
15. Глушко М. Етнографічне районування України: стан, проблеми, завдання (за матеріалами наукових досліджень другої половини ХХ — початку ХХІ ст.) / Михайло Глушко // Вісник Львівського університету: Серія історична. — Львів, 2009. — Вип. 44. — С. 179—214.
16. Глушко М. Оглобля: слово і реалія / Михайло Глушко // Діалектологічні студії. 2. Мова і культура. — Львів, 2003. — С. 103—111.
17. Глушко М. Підгір'я — окрема етнографічна одиниця України? / Михайло Глушко // Вісник Львівського університету: Серія історична. — Львів, 2013. — Вип. 48. — С. 299—318.

18. Голик Р. «Самбірський феномен» і культурні стереотипи: симбіоз діалектології, етнографії та історії на сторінках міжвоєнного «Літопису Бойківщини» / Роман Голик // Діалектологічні студії. 4. Школи, поста-ті, проблеми. — Львів, 2004. — С. 104—133.
19. Горбач О. Словник говірки села Негостина (Румунія) / Олекса Горбач: [опрацювала та підготувала до друку Наталя Хобзей] // Діалектологічні студії. 3. Збірник пам'яті Ярослави Закревської. — Львів, 2003. — С. 422—453.
20. Горбач О. Словник північно-підляської говірки села Добровода близько Гайнівки (Польща) / Олекса Горбач: [опрацювали та підготувала до друку Н. Хобзей, О. Тріль] // Діалектологічні студії. 3. Збірник пам'яті Ярослави Закревської. — Львів, 2003. — С. 454—488.
21. Гоца Е. Джерела поповнення назв їжі і кухонного на-чиння в українських говорах Карпат / Еріка Гоца // Діалектологічні студії. 1. Мова в часі і просторі. Збір-ник на пошану Дмитра Гринчишина. — Львів, 2003. — С. 269—275.
22. Гоца Е. Назви їжі й кухонного начиння в українських карпатських говорах / Еріка Гоца. — Ужгород : Граж-да, 2010. — 358 с. : карти.
23. Гримашевич Г. Запозичення в тематичній групі лекси-ки одягу середньополіського діалекту / Галина Грима-шевич // Діалектологічні студії. 9: Запозичення та інтерференція. — Львів, 2010. — С. 128—140.
24. Гримашевич Г. Лексичний атлас назв одягу та взуття середньополіського діалекту: спроба інтерпретації / Га-лина Гримашевич // Діалектологічні студії. 6. Лінгвіс-тичний атлас — від створення до інтерпретації. — Львів, 2006. — С. 145—153.
25. Гримашевич Г. Одяг і взуття Житомирщини в повір'ях та обрядах / Галина Гримашевич // Діалектологічні студії. 9: Запозичення та інтерференція. — Львів, 2010. — С. 563—579.
26. Гримашевич Г. Середньополісько-буковинські лекси-ко-семантичні паралелі (на матеріалі назв одягу та взуття) / Галина Гримашевич // Діалектологічні сту-дії. 8: Говори південно-західного наріччя. — Львів, 2009. — С. 66—76.
27. Гримашевич Г. Словотвір середньополіських назв одя-гу / Галина Гримашевич // Діалектологічні студії. 5. Фонетика, морфологія, словотвір. — Львів, 2005. — С. 245—249.
28. Гримашевич Г.І. Словник назв одягу та взуття середньополіських і суміжних говірок / Г.І. Гримашевич. — Житомир, 2002. — 184 с.
29. Дидик-Меуш Г. Звірі і символи в бестіарії О. Белової [Рец. на кн. Белова О.В. Славянський бестіарий: Сло-варь названий і символики. — М. : Индрик, 2001. — 320 с.] / Ганна Дидик-Меуш // Діалектологічні сту-дії. 2. Мова і культура. — Львів, 2003. — С. 343—346.
30. Дидик-Меуш Г. Історичний та діалектний аспекти лексикологічного вивчення медичних номенів / Ганна Дидик-Меуш // Діалектологічні студії. 1. Мова в часі і просторі. Збірник на пошану Дмитра Гринчиши-на. — Львів, 2003. — С. 155—159.
31. Дидик-Меуш Г. Раритетні медичні словнички / Ганна Дидик-Меуш // Діалектологічні студії. 7. Традиції і модерн. — Львів, 2008. — С. 185—204.
32. Дидик-Меуш Г. Семантика слова і давньоукраїнський писемний контекст / Ганна Дидик-Меуш // Діалекто-логічні студії. 3. Збірник пам'яті Ярослави Закрев-ської. — Львів, 2003. — С. 156—163.
33. Дидик-Меуш Г. Українська медицина. Історія назв / Ганна Дидик-Меуш. — Львів : Інститут українознавст-ва ім. І. Крип'якевича НАН України, 2008. — 399 с.
34. Єдлінська У. Дороги до Галичини — давньої й сучасної (роздуми П. Калети над етнографічними працями Ф. Ржегоржа) [Рец. на кн. Kaleta P. Cetsta do Haliče: František Řehoř a poznání života výhodní Haliče ve druhé polovině 19 století. — [Olomouc] : Votobia, 2004. — 269 s.] / Уляна Єдлінська // Діалектологічні сту-дії. 5. Фонетика, морфологія, словотвір. — Львів, 2005. — С. 367—373.
35. Замовляння / записали Катерина Глуховцева, Ігор Гунчик, Любов Фроляк // Діалектологічні студії. 2. Мова і культура. — Львів, 2003. — С. 309—313.
36. Зеленчук В. Сон Божої Матері: гуцульські народні молитви / Василь Зеленчук // Діалектологічні сту-дії. 3. Збірник пам'яті Ярослави Закревської. — Львів, 2003. — С. 489—493.
37. Зеленчук М. Похоронні звичаї та обряди на Гуцуль-щині: ігри та забави при померлому / Михайло Зелен-чук // Діалектологічні студії. 2. Мова і культура. — Львів, 2003. — С. 241—247.
38. Іваннікова Л. «Деди» і «Проводи русалок» у с. Гав-ронщина Макарівського району Київської області (Святкують чорнобильські переселенці зі с. Речиця) / Людмила Іваннікова, Ірина Коваль-Фучило, Оксана Шалак // Діалектологічні студії. 4. Школи, поста-ті, проблеми. — Львів, 2004. — С. 503—519.
39. Клімчук Ф. А в нашого свата... («прыпыквы» з вёскі Сіманавічы Брэсцкай вобласці) / Фёдар Клімчук // Діалектологічні студії. 3. Збірник пам'яті Ярослави Закревської. — Львів, 2003. — С. 494—516.
40. Коваль-Фучило І. До проблеми: гріх і кара в україн-ській народній традиції (на матеріалі фольклорних тек-стів, записаних у с. Мокряни Мостиського р-ну Львів-ської обл.) / Ірина Коваль-Фучило // Діалектологіч-ні студії. 2. Мова і культура. — Львів, 2003. — С. 201—222.
41. Ковальчук-Довгополова О. Дитячі ігри, пов'язані з кольорами / Ольга Ковальчук-Довгополова // Діа-лектологічні студії. 2. Мова і культура. — Львів, 2003. — С. 248—257.
42. Ковач Г. Міжмовні контакти у мисливській лексич-ній говірці Закарпатської області / Ганна Ковач // Діа-лектологічні студії. 9. Запозичення та інтерферен-ція. — Львів, 2010. — С. 222—233.

43. Козій Н. Говірка містечка Олешичі на Любачівщині / Нестор Козій: [упорядкувала та підготувала до друку Леся Хомчак] // Діалектологічні студії. 7. Традиції і модерн. — Львів, 2008. — С. 208—224.
44. Конобродська В. Поліський поховальний і поминальний обряди / Валентина Конобродська. — Житомир: Полісся, 2007. — Т. 1: Етнолінгвістичні студії. — 356 с.
45. Конобродська В. Поліські повір'я, легенди, перекази про «ходячих» мерців та запобіжні заходи проти їх «ходіння» / Валентина Конобродська // Діалектологічні студії. 2. Мова і культура. — Львів, 2003. — С. 223—240.
46. Конобродська В. Східнослов'янський поховальний обряд як об'єкт етнолінгвістичного дослідження / Валентина Конобродська // Діалектологічні студії. 2. Мова і культура. — Львів, 2003. — С. 42—52.
47. Конобродська В. Українські етнокультурні й мовні ознаки Берестейщини у світлі картографування поліського поховального обряду / Валентина Конобродська // Діалектологічні студії. 1. Мова в часі і просторі. Збірник на пошану Дмитра Гринчишина. — Львів, 2003. — С. 203—212.
48. Кровицька О. Назви осіб за родом діяльності і професією в пам'ятках української мови XVI—XVIII століть / Ольга Кровицька // Діалектологічні студії. 1. Мова в часі і просторі. Збірник на пошану Дмитра Гринчишина. — Львів, 2003. — С. 130—148.
49. Куриленко В. Із поліських етимологічних студій / Володимир Куриленко // Діалектологічні студії. 9: Запозичення та інтерференція. — Львів, 2010. — С. 203—211.
50. Лесів М. Мова народної пісні про виселення 1947 року з Лемківщини / Михайло Лесів // Діалектологічні студії. 3. Збірник пам'яті Ярослави Закревської. — Львів, 2003. — С. 242—246.
51. Литвиненко С. Гончарство в мові і культурі / Світлана Литвиненко, Наталя Хобзей // Діалектологічні студії. 2. Мова і культура. — Львів, 2003. — С. 81—96.
52. Магрицька І. Семантична структура і культурна мотивація весільних фразеологізмів у східнословобожанських говірках / Ірина Магрицька // Діалектологічні студії. 2. Мова і культура. — Львів, 2003. — С. 182—193.
53. Макарчук С. Історико-етнографічні райони України: Навч. посібник / Степан Макарчук. — Львів, 2012. — 351 с.
54. Мартинова Г. Порубіжжя як об'єкт картографування / Ганна Мартинова // Діалектологічні студії. 1. Мова в часі і просторі. Збірник на пошану Дмитра Гринчишина. — Львів, 2003. — С. 180—189.
55. Мицак В. Барвінковий обряд у селі Топільниця на Старосамбірщині / Віра Мицак // Діалектологічні студії. 9: Запозичення та інтерференція. — Львів, 2010. — С. 544—547.
56. Мицканюк-Копильчук В. Ліжникарська лексика в гуцульських говірках Косівщини: семантика і словотвір / Віта Мицканюк-Копильчук // Діалектологічні студії. 5. Фонетика, морфологія, словотвір. — Львів, 2005. — С. 267—271.
57. Міняйло Р. Запозичення та інтерференція в рибальській лексиці східнословобожанських говірок / Роман Міняйло // Діалектологічні студії. 9: Запозичення та інтерференція. — Львів, 2010. — С. 195—202.
58. Мойсієнко В. Золотник — поліський варіант ангелохранителя / Віктор Мойсієнко // Діалектологічні студії. 2. Мова і культура. — Львів, 2003. — С. 145—149.
59. Ніколаєнко І. Ткацтво Східної Слобожанщини: реалії і легенди / Ірина Ніколаєнко // Діалектологічні студії. 5. Фонетика, морфологія, словотвір. — Львів, 2005. — С. 311—325.
60. Онищук А. Похоронні звичаї й обряди в селі Зелениці, Надвірнянського повіта / Антін Онищук // Етнографічний збірник. — Львів, 1912. — Т. XXXI—XXXII. — С. 231—252.
61. Остап Н. Про назви літніх християнських свят українців: Зелені свята / Надія Остап // Діалектологічні студії. 1. Мова в часі і просторі. Збірник на пошану Дмитра Гринчишина. — Львів, 2003. — С. 248—268.
62. Остап Н. Про українські народні назви християнських свят: Водохрещі / Надія Остап // Діалектологічні студії. 3. Збірник пам'яті Ярослави Закревської. — Львів, 2003. — С. 290—299.
63. Остап Н. Словник діалектної лексики переселенців із Холмщини / Надія Остап // Діалектологічні студії. 4. Школи, постаті, проблеми. — Львів, 2004. — С. 355—378.
64. Остап Р. Словник говірки села Стриганці Тисменицького району Івано-Франківської області / Роман Остап, Любов Остап // Діалектологічні студії. 9: Запозичення та інтерференція. — Львів, 2010. — С. 347—410.
65. Піщура Т. Динаміка назв одягу карпатських говорів у другій половині XX століття / Тетяна Піщура // Діалектологічні студії. 7. Традиції і модерн. — Львів, 2008. — С. 85—92.
66. Піщура Т. Іншомовні елементи у складі тематичної групи «Назви хатніх речей» в українських карпатських говорах / Тетяна Піщура // Діалектологічні студії. 8. Говори південно-західного наріччя. — Львів, 2009. — С. 77—94.
67. Про відьом і нечисту силу / записали Ірина Магрицька, Віктор Дворянкін, Катерина Глуховцева, Ігор Гунчик // Діалектологічні студії. 2. Мова і культура. — Львів, 2003. — С. 303—309.
68. Романина І. Діалектні тексти про чуда з Наддністрянщини / Ірина Романина // Діалектологічні студії. 9: Запозичення та інтерференція. — Львів, 2010. — С. 558—562.
69. Руснак Н. Діалектний текст про Пасху і його варіантні вияви в південно-західному наріччі / Наталія Руснак // Діалектологічні студії. 6. Лінгвістичний атлас — від створення до інтерпретації. — Львів, 2006. — С. 303—310.

70. Сімович О. Весільна драма — об'єкт лексикографічного дослідження [Рец. на кн. Магрицька І. Словник весільної лексики українських східнослов'янських говірок (Луганська область). — Луганськ, 2003. — 172 с.] / Оксана Сімович // Діалектологічні студії. 3. Збірник пам'яті Ярослави Закревської. — Львів, 2003. — С. 572—576.
71. Сімович О. До проблеми укладання Словника вербальних символів. Кров. Вода. Зозуля / Оксана Сімович, Надія Пастух // Діалектологічні студії. 2. Мова і культура. — Львів, 2003. — С. 261—300.
72. Сімович О. Словник вербальних символів: барвінок // Діалектологічні студії. 9. Запозичення та інтерференція. — Львів, 2010. — С. 554—557.
73. Сімович О. Словник вербальних символів: верба. Вишня. Рожа. Сосна. Тополя. Хліб. Черемшина. Явір / Оксана Сімович // Діалектологічні студії. 8. Говори південно-західного наріччя. — Львів, 2009. — С. 238—281.
74. Сімович О. Словник вербальних символів: вінок / Оксана Сімович // Діалектологічні студії. 6. Лінгвістичний атлас — від створення до інтерпретації. — Львів, 2006. — С. 311—317.
75. Сімович О. Словник вербальних символів: дуб, берега / Оксана Сімович // Діалектологічні студії. 7. Традиції і модерн. — Львів, 2008. — С. 335—346.
76. Сімович О. Словник вербальних символів: калина / Оксана Сімович // Діалектологічні студії. 5. Фонетика, морфологія, словотвір. — Львів, 2005. — С. 287—297.
77. Стрижаковська О. Назви хвороб у буковинських говірках: фонетичні і словотвірні варіанти / Ольга Стрижаковська // Діалектологічні студії. 5. Фонетика, морфологія, словотвір. — Львів, 2005. — С. 273—278.
78. Тищенко Л. Атлас побутової лексики південнослов'янських говірок / Лариса Тищенко // Діалектологічні студії. 6. Лінгвістичний атлас — від створення до інтерпретації. — Львів, 2006. — С. 155—163.
79. Тищенко Т. Звенигородщина в житті і творчості Агата Кримського / Тетяна Тищенко // Діалектологічні студії. 4. Школи, постаті, проблеми. — Львів, 2004. — С. 187—192.
80. Тищенко Т. Кумівство і його номінація у східнопадільських говірках / Тетяна Тищенко // Діалектологічні студії. 8. Говори південно-західного наріччя. — Львів, 2009. — С. 56—65.
81. Тищенко Т. Лексика на позначення бджіл у говірках Східного Поділля (матеріали до «Лексичного атласу української мови») / Тетяна Тищенко // Діалектологічні студії. 7. Традиції і модерн. — Львів, 2008. — С. 323—334.
82. Хібеба Н. Бойківське весілля: стан і перспективи мовознавчих досліджень / Наталя Хібеба // Діалектологічні студії. 4. Школи, постаті, проблеми. — Львів, 2004. — С. 480—502.
83. Хібеба Н. Весільна лексика бойківського говору: матеріали до словника / Наталя Хібеба // Діалектологічні студії. 5. Фонетика, морфологія, словотвір. — Львів, 2005. — С. 299—308.
84. Хібеба Н. «Дай, Боже, щастя і щасливу долю» (повір'я та звичаї бойківського весілля) / Наталя Хібеба // Діалектологічні студії. 8: Говори південно-західного наріччя. — Львів, 2009. — С. 333—340.
85. Хібеба Н. За велінням часу [Рец. на кн. Кушнір В.Г., Петрова Н.О. Традиційна весільна обрядовість українців Одещини (20—80-ті рр. ХХ ст.). — Одеса : Гермес, 2008. — 256 с.] / Наталя Хібеба // Діалектологічні студії. 8: Говори південно-західного наріччя. — Львів, 2009. — С. 343—348.
86. Хібеба Н. Іншомовні нашарування у весільній лексиці бойківських говірок / Наталя Хібеба // Діалектологічні студії. 9: Запозичення та інтерференція. — Львів, 2010. — С. 141—158.
87. Хібеба Н. Назви головного убору нареченої в бойківських говірках / Наталя Хібеба // Діалектологічні студії. 6. Лінгвістичний атлас — від створення до інтерпретації. — Львів, 2006. — С. 205—241.
88. Хібеба Н. Номінації вагітної жінки з погляду морально-етичних канонів мешканців Бойківщини / Наталя Хібеба // Діалектологічні студії. 7. Традиції і модерн. — Львів, 2008. — С. 153—170.
89. Хібеба Н. Номінація довесільних етапів у бойківських говірках / Наталя Хібеба // Діалектологічні студії. 8. Говори південно-західного наріччя. — Львів, 2009. — С. 14—35.
90. Хібеба Н. Повір'я та звичаї бойківського весілля. 2 / Наталя Хібеба // Діалектологічні студії. 9. Запозичення та інтерференція. — Львів, 2010. — С. 548—553.
91. Хібеба Н. У полоні міфології та фольклору. «Міфологія і фольклор»: Загальноукраїнський науково-освітній журнал. — № 1. — 2008. — 152 с. / Наталя Хібеба // Діалектологічні студії. 8. Говори південно-західного наріччя. — Львів, 2009. — С. 348—352.
92. Хібеба Н.В. Структурно-семантична організація весільної лексики бойківських говірок : автореф. ... канд. філол. наук / Хібеба Наталя Василівна. — Львів, 2007. — 20 с.
93. Хобзей Н. Енциклопедія білоруської міфології [Рец. на кн. Беларуская міфалогія: Энцыклапедычны слоўнік / С. Санько, Т. Валодзіна, У. Васілевіч і ін. — Мінск : Беларусь, 2004. — 592 с.] / Наталя Хобзей // Діалектологічні студії. 5. Фонетика, морфологія, словотвір. — Львів, 2005. — С. 376—377.
94. Хобзей Н. Етнолінгвістичні проблеми у східнослов'янській традиції. Восточнославянський етнолінгвістический сборник: Исследования и материалы / отв. ред. А.А. Плотникова. — М. : Индрик, 2001. — 496 с. / Наталя Хобзей // Діалектологічні студії. 2. Мова і культура. — Львів, 2003. — С. 339—343.
95. Хобзей Н. Лексика українських говорів Східної Словаччини на картах Атласу Зузанни Ганудель [Рец. на

- кн. Ганудель Г. Лінгвістичний атлас українських говірок Східної Словаччини. III: Назви будівництва і транспорту. — Prešov : EXCO s. r. o., 2001. — 215 с.] / Наталя Хобзей // Діалектологічні студії. 3. Збірник пам'яті Ярослави Закревської. — Львів, 2003. — С. 582—583.
96. Хобзей Н. Міфологічні назви у Словнику української мови XVI — першої половини XVII століття / Наталя Хобзей // Діалектологічні студії. 1: Мова в часі і просторі. Збірник на пошану Дмитра Гринчишина. — Львів, 2003. — С. 149—154.
97. Хобзей Н. Мовний простір міфологічних назв / Наталя Хобзей // Діалектологічні студії. 2. Мова і культура. — Львів, 2003. — С. 53—63.
98. Хомчак Л. З історії дослідження надсянських говірок / Леся Хомчак // Діалектологічні студії. 7. Традиції і модерн. — Львів, 2008. — С. 171—182.
99. Хомчак Л. Матеріали до етнолінгвістичного словника родинної обрядовості Надсяння: родильний обряд / Леся Хомчак // Діалектологічні студії. 8. Говори південно-західного наріччя. — Львів, 2009. — С. 199—237.
100. Хомчак Л. Назви учасників родильного обряду на Надсянні / Леся Хомчак // Діалектологічні студії. 8. Говори південно-західного наріччя. — Львів, 2009. — С. 36—55.
101. Хомчак Л. Полонізми у лексиці родинної обрядовості надсянських говірок / Леся Хомчак // Діалектологічні студії. 9. Запозичення та інтерференція. — Львів, 2010. — С. 159—176.
102. Хомчак Л. М. Лексика родинної обрядовості надсянських говірок : автореф. ... канд. філол. наук / Хомчак Леся Миронівна. — Львів, 2012. — 20 с.
103. Циганок І. Із спостережень над рибальською лексикою наддунайських говірок / Ірина Циганок, Галина Галаш // Діалектологічні студії. 7. Традиції і модерн. — Львів, 2008. — С. 93—98.
104. Шелемех В. Діалектні тексти про страви з Надсяння / Віра Шелемех // Діалектологічні студії. 8. Говори південно-західного наріччя. — Львів, 2009. — С. 315—332.
105. Шелемех В. Назви обрядових страв у надсянських говірках Яворівщини / Віра Шелемех // Діалектологічні студії. 8. Говори південно-західного наріччя. — Львів, 2009. — С. 95—102.
106. Ястремська Т. Акціональний і номінативний аспекти пастушого обряду на Гуцульщині / Тетяна Ястремська // Діалектологічні студії. 2. Мова і культура. — Львів, 2003. — С. 64—80.
107. Ястремська Т. Ареальна характеристика лексики пастухування гуцульського говору / Тетяна Ястремська // Діалектологічні студії. 6. Лінгвістичний атлас — від створення до інтерпретації. — Львів, 2006. — С. 181—191.
108. Ястремська Т. Гуцульська пастуша лексика як основа прізвищевих назв / Тетяна Ястремська // Діалектологічні студії. 1. Мова в часі і просторі. Збірник на пошану Дмитра Гринчишина. — Львів, 2003. — С. 111—120.
109. Ястремська Т. Дослідження пастуших агентивів у площині епідигматики / Тетяна Ястремська // Діалектологічні студії. 5. Фонетика, морфологія, словотвір. — Львів, 2005. — С. 221—232.
110. Ястремська Т. До функціонування румунізмів у гуцульських говірках: лексика пастухування. 2 / Тетяна Ястремська // Діалектологічні студії. 3. Збірник пам'яті Ярослави Закревської. — Львів, 2003. — С. 384—402.
111. Ястремська Т. На книжкову полицю сучасного діалектолога [Рец. на кн. Глушко М. С. Методика польового етнографічного дослідження: Навч. посібник. — Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. — 288 с. : іл.] / Тетяна Ястремська // Діалектологічні студії. 8. Говори південно-західного наріччя. — Львів, 2009. — С. 352—355.
112. Ястремська Т. Поліське традиційне скотарство: етнографічний аспект [Рец. на кн. Гладкий М. Традиційне скотарство Середнього Полісся другої половини XIX — першої третини XX ст.: Історико-етнологічне дослідження. — Дрогобич, 2007. — 198 с.] / Тетяна Ястремська // Діалектологічні студії. 7. Традиції і модерн. — Львів, 2008. — С. 384—386.
113. Ястремська Т. Полонинське пастухування Гуцульщини в текстах / Тетяна Ястремська // Діалектологічні студії. 4. Школи, постаті, проблеми. — Львів, 2004. — С. 463—479.
114. Ястремська Т. Традиційне гуцульське пастухування / Тетяна Ястремська. — Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2008. — 423 с. : табл., карти. — (Серія «Діалектологічна скриня»).

Mykhailo Hlushko

ON UKRAINIAN LINGUISTS' ETHNOGRAPHIC SUBJECTS IN THE COLUMNS OF DIALECTOLOGICAL STUDIES PROCEEDINGS

This reviewing article has been dedicated to the contemporary Ukrainian linguists' ethnographical themes in the columns of Dialectological Studies Proceedings. Most often they have studied the people's vocabulary, esp. its contents as well as origin, semantics and spreading in such areas of Ukrainians' traditional culture and homestead works as main and auxiliary occupations (cattle-breeding, hunting, fishing, bee-keeping, artistic arts and crafts), material (home, dress, eating) and spiritual (family and calendar ritualism, certain kinds of folklore knowledge in medicine and veterinary) culture. Especial attention has been paid to regional characteristics, i.e. to mapping of linguistic phenomena, their spatial spread and temporal stages of evolving with discovering of present and hidden cultural realities. Linguistic phenomena have represented speech peculiarities in population of San Basin, lands

of Boikos, Hutzuls, Cental Podilia, Eastern Sloboda territories, part of Lemko region, low-lands of Transcarpathia, Opi-lyia, Northern Bukovina, Volhynia, Middle Dnieper and other ethnographic climes of Ukraine.

Keywords: Ethnology, Dialectological Studies Proceedings, ethnographic subjects, dialects of the Ukrainian language, vocabulary of common culture, semantics of word, history of word, folklore

Михайло Глушко

«ЭТНОГРАФИЧЕСКАЯ» ТЕМАТИКА
УКРАИНСКИХ ЛИНГВИСТОВ
НА СТРАНИЦАХ СБОРНИКА
«ДИАЛЕКТОЛОГИЧЕСКИЕ СТУДИИ»

В обзорной статье речь идет об «этнографической» тематике научных публикаций современных украинских лингвистов на страницах сборника «Диалектологические студии». Установлено: прежде всего они изучают состав, происхождение, семантику и распространение народной лексики

таких отраслей традиционной культуры и быта украинцев, как главные и вспомогательные виды занятий (скотоводство, охота, рыболовство, пчеловодство, народные ремесла и промыслы), материальная (жилище, одежда, еда) и духовная (семейная и календарная обрядность, некоторые виды народных знаний — медицина, ветеринария) культура. Большое внимание уделяется ареальной характеристике, картографированию языковых явлений, их пространственному распространению и временным этапам эволюции, а заодно и выявлению наличных или скрытых за ними культурных реалий. Языковые явления и культурно-бытовые реалии репрезентируют население Надсяння, Бойковщины, Гуцульщины, Восточного Подолья, Среднего Полесья, Восточной Слобожанщины, частично Лемковщины, низинных районов Закарпаття, Ополья, Северной Буковины, Волыни, Среднего Поднепровья и других этнографических районов Украины.

Ключевые слова: этнология, «Диалектологические студии», «этнографическая» тематика, диалекты украинского языка, лексика народной культуры, семантика слова, история слова, фольклор.